

Голь І.В.,
Державний університет
телекомунікацій

ПІДХІД ЩОДО КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ

Розглянута оцінку економічної стійкості підприємства за допомогою аналізу фактороутворюючих елементів виробничої системи. Обґрунтовано вибір показників для оцінки економічної стійкості телекомунікаційних підприємств.

Постановка проблеми. В умовах ринку при здійсненні фінансово-господарської діяльності (виробничої, фінансової, інвестиційної та ін.) у підприємства завжди є елемент ризику. Цей ризик виражається у виробництві виробу, який може отримати недостатній попит, у втраті прибутку, банкрутства. Прагнення зменшити ризик вимагає проведення ретельних економічних розрахунків результатів роботи на всіх ділянках виробничо-господарської, комерційної діяльності підприємства. Їх здійснення передбачає наявність відповідних критеріїв оцінки та відповідних методів розрахунку й узагальнення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Оцінці економічної стійкості підприємства присвячено наукові праці багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників. Серед сучасних досліджень присвячених розробці інтегральних моделей та підходів до оцінки економічної стійкості підприємства варто виділити роботи Г. Г. Лясова, А. В. Коняшової, А. С. Кокина, В. А. Либи, Д. С. Ревенка, Г. Н. Яковлевої. **Невирішена раніше частина загальної проблеми.** Різноманіття властивостей і ознак різних видів виробничо-господарської та комерційної діяльності підприємства обумовлює і різноманіття показників. Проблема використання показників полягає в тому, що жоден з них не виконує роль універсального показника, за яким однозначно можна було б судити про результати діяльності підприємства, що й зумовлює необхідність подальших досліджень в обраному напрямку.

Метою статті є аналіз та узагальнення підходів до оцінки економічної стійкості підприємства, обґрунтування показників для оцінки економічної стійкості телекомунікаційних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Оцінку економічної стійкості слід проводити за допомогою комплексного порівняльного аналізу динаміки виробничих і фінансових результатів діяльності підприємства. При цьому показники повинні відповідати таким вимогам: точно, повно і достовірно розкривати зміст економічної стійкості; порівнюватися з системою показників, прийнятої для оцінки результатів виробничо-господарської діяльності підприємства; ґрунтуватися на чинному на підприємстві порядку обліку та звітності; число показників має бути оптимальним, тобто одночасно мінімально необхідним і достатнім для цілей аналізу, що визначає в динаміці економічну стійкість підприємства.

Показники економічної стійкості повинні відображати ефективність розвитку підприємства і служити базою для внесення при необхідності

відповідних коригувань і розвиток підприємства. Тому об'єктивна оцінка економічної стійкості функціонування підприємства не може базуватися на виробничому наборі показників. Їх вибір обумовлюється тим, що всі показники в комплексі визначають загальну економічну стійкість і мають різну значимість для підприємства з точки зору очікуваних результатів його діяльності. З урахуванням вищевикладеного, а також традиційних напрямків економічного аналізу діяльності підприємства пропонується економічну стійкість промислового підприємства визначати як сукупність показників виробничої стійкості, стійкості ділової активності, фінансової стійкості, рентабельності, управлінської стійкості.

Сукупність показників стійкості кожного рівня визначає загальний коефіцієнт стійкості відповідного рівня. Тому розрахунок коефіцієнта економічної стійкості в загальному вигляді можна представити так:

$$K_{ec} = \sqrt{K_1^{BC} \times K_2^{DA} \times K_3^{FC} \times K_4^{CP} \times K_5^{YC}}, \quad (1)$$

де K_1^{bc} - показники рівня виробничої стійкості;

K_2^{da} - показники рівня стійкості ділової активності;

K_3^{fc} - показники рівня фінансової стійкості;

K_4^{cp} - показники рівня стійкості рентабельності;

K_5^{yc} - показники рівня управлінської стійкості.

Дану модель можна подати у модифікованому вигляді:

$$K_{ec} = \sqrt{(BK_1 \cdot K_1) \times (BK_2 \cdot K_2) \times \dots \times (BK_n \cdot K_n)}, \quad (2)$$

де BK_1, BK_2, BK_n - вагові коефіцієнти, які визначаються експертами;

K_1, K_2, K_n - коефіцієнти, що характеризують складові оцінок економічної стійкості підприємства (рівні стійкості за обраними напрямками аналізу).

Модель відрізняється комплексністю охоплення фактороутворюючих елементів виробничої системи. Особливістю моделі є те, що вона дозволяє врахувати можливі специфічні властивості виробничих систем шляхом введення додаткових змінних і супроводу їх відповідними ваговими коефіцієнтами. Таким чином, можуть бути враховані особливості підприємств різних галузей народного господарства.

Показники, що характеризують виробничу стійкість підприємства, повинні відображати стан виробничих фондів підприємства, технічний і технологічний рівень його розвитку і т.д. На наш погляд, технічний рівень виробництва достатньо характеризують коефіцієнти придатності основних фондів ($K_{придОФ}$) та оновлення основних виробничих фондів ($K_{онОФ}$). Коефіцієнт придатності основних фондів дозволить оцінити ступінь їх зношеності, коефіцієнт оновлення основних фондів - вироблену підприємством заміну застарілого обладнання внаслідок застосування нових технологій або розширення номенклатури виробів:

$$K_{придОФ} = \frac{ОФ_{зал}}{ОФ_{поч}}, \quad (3)$$

де $K_{придОФ}$ - коефіцієнт придатності основних фондів;

$ОФ_{зал}$ - залишкова вартість основних фондів, грн.;

$ОФ_{поч}$ - вартість основних фондів на початок періоду, грн.

$$K_{онОФ} = \frac{ОФ_{вв}}{ОФ_{бкп}}, \quad (4)$$

де $K_{онОФ}$ - коефіцієнт оновлення основних фондів;
 $ОФ_{вв}$ - балансова вартість введених основних фондів, грн.;
 $ОФ_{бкп}$ - балансова вартість основних фондів на кінець періоду, грн.

Значний вплив на забезпечення виробничої стійкості має вдосконалення організації виробництва. Організація виробництва забезпечується умови для раціонального використання основних елементів виробництва в просторі і в часі. Слід зазначити, що за однакових технічних та технологічних умов, при одноковому кадровому складі персоналу, організаційні аспекти виробництва можуть зумовлювати різний рівень економічної ефективності виробничої діяльності. Виходячи з цього, організація виробництва виражається коефіцієнтом організації праці:

$$K_{ОВ} = \frac{(ОФ \times K_{ОФ} + ОБФ \times K_{ПП}) \times P^1 + ЗП \times K_{ОП}}{(ОФ + ОБФ) \times P^1 + ЗП}, \quad (5)$$

де $K_{ОВ}$ - коефіцієнт організації виробництва;
 $ОФ$ - величина основних виробничих фондів, грн.;
 $ОБФ$ - величина оборотних фондів, грн.;
 $ЗП$ - величина розрахункової заробітної плати, грн.;
 $K_{ОФ}$ - коефіцієнт, що характеризує ступінь використання виробничих фондів;
 $K_{ПП}$ - коефіцієнт, що характеризує ступінь руху предметів праці;
 $K_{ОП}$ - коефіцієнт організації праці;
 P^1 - коефіцієнт рентабельності;
 P^1_l - лімітуючий коефіцієнт рентабельності.

Коефіцієнт організації виробництва характеризує ступінь використання економічного потенціалу підприємства і є основним вимірником досягнутого рівня організації праці та виробництва. На підставі викладеного вище, загальний рівень виробничої стійкості підприємства можна визначити за формулою:

$$K_1^{BC} = \sqrt[3]{K_{придОФ} \times K_{онОФ} \times K_{ОВ}}, \quad (6)$$

де $K_{придОФ}$ - коефіцієнт придатності основних фондів;
 $K_{онОФ}$ - коефіцієнт оновлення основних фондів;
 $K_{ОВ}$ - коефіцієнт організації виробництва.

Ділову активність підприємства можна представити як систему якісних і кількісних критеріїв. Якісні критерії характеризують широту внутрішніх і зовнішніх ринків збуту, репутацію, конкурентоспроможність підприємства, наявність стабільних постачальників і споживачів і т.д. Кількісні критерії ділової активності підприємства визначаються абсолютними і відносними показниками. Серед абсолютних показників виділяють обсяг реалізації виробленої продукції (робіт послуг), прибуток, величину авансованого капіталу. З перерахованих показників для визначення стійкості ділової активності підприємства вважаємо достатнім розрахунок фондвіддачі (ФВ), коефіцієнту загальної оборотності капіталу ($K_{ОК}$), обсягу реалізованої продукції

на 1 гривню заробітної плати (РП_{ЗП}). Тоді загальний коефіцієнт рівня стійкості ділової активності можна розрахувати за формулою:

$$K_2^{DA} = \sqrt[3]{\Phi O \times K_{OK} \times PP_{ЗП}}, \quad (7)$$

Одним з найважливіших складових економічної стійкості є фінансова стійкість, яка відображає такий стан фінансових ресурсів підприємства, при якому воно, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперебійний процес виробництва та реалізації продукції. Виходячи з цього, вважаємо, що з метою подальшого аналізу економічної стійкості даним вимогам відповідають показники, що характеризують якість фінансового управління — коефіцієнт абсолютної ліквідності (K_{AL}), коефіцієнт покриття ($K_{П}$), коефіцієнт забезпеченості власними коштами ($K_{ЗВК}$), коефіцієнт автономії (K_{ABT}), коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності (K_B). Кожен з перерахованих коефіцієнтів має самостійне значення і характеризує один з аспектів фінансової стійкості. Тому узагальнюючий коефіцієнт фінансової стійкості розраховується за формулою:

$$K_3^{\Phi C} = \sqrt[5]{K_{AL} \times K_{П} \times K_{ЗВК} \times K_{ABT} \times K_B}, \quad (8)$$

Головним показником економічної діяльності є прибуток, але, розглядаючи окремо цей показник, не можна зробити обґрунтовані висновки про рентабельність суб'єкта господарювання. У ринкових умовах доцільно прогнозувати показники прибутку і рентабельності з урахуванням змін факторів зовнішнього і внутрішнього середовища. На наш погляд, при аналізі рівня рентабельності слід застосовувати такі показники рентабельності виробничої діяльності ($R_{ВД}$), рентабельності продаж ($R_{РП}$), рентабельності капіталу (R_K). Загальний коефіцієнт рівня стійкості рентабельності буде розраховуватись за формулою:

$$K_4^{CP} = \sqrt[3]{R_{ВД} \times R_{РП} \times R_K}. \quad (9)$$

Для оцінки рівня управлінської стійкості підприємства доцільно використовувати наступні показники, що характеризують різні сторони управлінської праці:

- питому вагу працівників управління у складу персоналу, яка визначається відношенням середньооблікової чисельності адміністративно-управлінського персоналу ($Ч_{ayn}$) до загальної середньооблікової чисельності працюючих ($Ч$) на даному підприємстві:

$$УД_{П} = \frac{Ч_{ayn}}{Ч}. \quad (10)$$

- чистий прибуток на одного працівника управління, який характеризує ефективність організації управління, визначається відношенням величини

чистого прибутку (ПЧ) до середньооблікової чисельності працівників апарату управління ($Ч_{ay}$) на даному підприємстві:

$$K_{BC} = \frac{ПЧ}{Ч_{ay}} . \quad (11)$$

Узагальнена оцінка управлінської стійкості розраховується за формулою:

$$K_5^{yc} = \sqrt{УД_{\Pi} \times K_{BC}} . \quad (12)$$

Висновки. Запропонований підхід до оцінки економічної стійкості підприємства на підставі узагальнюючого — показника коефіцієнта економічної стійкості, може бути використаний будь-яким суб'єктом господарювання незалежно від форми власності, виду та масштабів діяльності. Унікальні характеристики підприємства, його специфіка діяльності та оточення, що впливають на параметри економічної стійкості можуть бути враховані під час аналізу за допомогою введення до запропонованої моделі додаткових коефіцієнтів K_n , важливих, з точки зору фахівців підприємства, для ефективного управління. Такий підхід дозволить під час оцінки вводити й корегувати додаткові параметри (складові) економічної стійкості, що матимуть цінність для підприємства в конкретних ринкових умовах. Виходячи з цього, формула розрахунку узагальнюючого показника економічної стійкості може бути записана так:

$$K_{ec} = \sqrt[n]{K_1 \times K_2 \times \dots \times K_n} . \quad (13)$$

де K_1, K_2, \dots, K_n , - складові оцінки економічної стійкості підприємства.

За таких умов коефіцієнт економічної стійкості об'єднує систему показників, що найбільш повно характеризують реальний стан підприємства та дозволяє доступно оцінити і простежити динаміку економічної стійкості.

Список використаних джерел

1. Коняшова А. В. Показники оцінки функціональних складових економічної стійкості розвитку підприємства / Коняшова А. В. // Економіка. – 2013. – №8 (299). – С. 123-128.
2. Ілясов Г. Г. Оцінка фінансового стану підприємства / Г. Г. Ілясов // Економіст. – 2004. – №6. – С. 49-54.
3. Кокин А. С. Показники стійкості організації / А. С. Кокин, Г. Н. Яковлева // Економічні науки. – 2010. – №3 (1). – С. 256-261.
4. Ревенко Д. С. Інтегральні моделі економічної стійкості підприємства та інструментальні засоби її візуалізації та діагностики / Д. С. Ревенко, В. А. Либа // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – 2014. – №1 (16). – С. 148-159.